

1 Ciężar dowodu

Niderlandzkie prawo procesowe opiera się na zasadzie „kto powołuje się na fakt, musi go udowodnić”. Innymi słowy, na stronie powołującej się na skutki prawne faktów i praw spoczywa ciężar udowodnienia tych faktów lub praw. Ciężar dowodu może jednak zostać przesunięty na podstawie przepisów szczególnych lub zgodnie z zasadami racjonalności i słuszności.

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) dotyczące dowodów mają zastosowanie zarówno w postępowaniach wszczynanych w drodze pozwu (*dagvaardingsprocedure*), jak i w postępowaniach wszczynanych na wniosek (*verzoekschriftprocedure*), chyba że wyklucza to charakter sprawy. Ich stosowanie nie jest obowiązkowe w postępowaniu zabezpieczającym (*kort geding procedure*). Również w postępowaniu arbitrażowym nie mają one zastosowania automatycznie; strony mogą się jednak zgodzić na ich stosowanie.

Przepisy dotyczące dowodów można znaleźć w art. 149–207 kodeksu postępowania cywilnego.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Fakty, na które powołuje się jedna ze stron i które nie zostały (w wystarczającym stopniu) zaprzeczone przez stronę przeciwną, uznaje się za udowodnione. Wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja, w której przyjęcie tego rozwiązania pociągałoby za sobą skutki prawne, które nie są swobodnie dostępne dla stron. W takim przypadku sąd może zażądać dowodów.

Nie trzeba udowadniać faktów ani okoliczności, które uważa się za powszechnie znane, ani zasad ogólnych. Sąd może je wykorzystać bez względu na to, czy zostały one podniesione przez strony. Pojęcie „faktów lub okoliczności, które uważa się za powszechnie znane”, oznacza takie fakty lub okoliczności, które są zwykle znane lub mogą być znane każdemu. „Zasady ogólne” oznaczają wiedzę i doświadczenie, jakie posiada każdy członek społeczeństwa niderlandzkiego. Nie wymagają również dowodu fakty, o których sąd sam dowiadyuje się w toku postępowania.

Niekiedy prawo przewiduje określone domniemanie. Niektóre fakty lub okoliczności uważa się za na tyle prawdopodobne, że powołująca się na nie strona nie musi ich (dodatkowo) udowadniać. Sąd może również na podstawie zasad ogólnych przyjąć domniemanie co do pewności niektórych faktów wskazanych przez stronę. W takim przypadku strona przeciwna może obalić to domniemanie. Ponadto występuje kilka przypadków szczególnych. Na przykład: zgodnie z prawem o ruchu drogowym motocyklista, który potrąci rowerzystę lub pieszego, musi zapłacić odszkodowanie za wyrządzone szkody, chyba że można udowodnić, że wypadek został spowodowany wskutek działania siły wyższej. Innym przykładem jest sytuacja, w której pracownik dochodzi odszkodowania za uszczerbek na zdrowiu powstały w pracy. Wówczas pracodawca jest zobowiązany wypłacić pracownikowi odszkodowanie, chyba że można udowodnić, że pracodawca dołożył należytej staranności lub że pracownik dopuścił się zamierzonego działania lub lekkomyślności.

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Sąd ma prawo do swobodnej oceny dowodów, chyba że przepisy stanowią inaczej. Wyjątek dotyczy przepisów na temat rozstrzygającej mocy dowodowej poszczególnych środków dowodowych. W przypadku dowodów rozstrzygających sąd ma obowiązek uznać za prawdziwe niektóre formy dowodów lub przynajmniej uznać ich moc dowodową. W tym przypadku istnieje jednak również możliwość obalenia dowodów.

Sąd może oprzeć swoje orzeczenie wyłącznie na faktach, które zostały ustalone w wystarczającym stopniu zgodnie z zasadami wartości dowodowej.

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

W niektórych przypadkach (ogłędziny rachunków, zeznania świadków) na wniosek jednej ze stron sąd nakazuje stronie przeciwnej przedstawienie dowodów. Sąd może to również zarządzić z urzędu.

Podobnie na wniosek jednej ze stron lub z urzędu sąd może zarządzić przedstawienie opinii biegłego lub wizytę na miejscu bądź ogłędziny. Biegły jest wyznaczany przez sąd i przedstawia mu swoje opinie, zaś wizyty w lokalach przeprowadza sąd. Strony mają obowiązek współpracować przy sporządzaniu opinii biegłego.

Strony mają prawo przedstawić swoje opinie i wnioski zarówno w przypadku opinii biegłego, jak i w przypadku wizyty na miejscu.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Strona, której sąd zezwolił na przedstawienie dowodów lub na której spoczywa ciężar dowodu, zobowiązana jest do udowodnienia faktów lub okoliczności, na które się powołuje. Strona przeciwna może zawsze przedstawić dowody przeciwne, chyba że zabrania tego prawo.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Sąd nie uwzględni wniosku dowodowego, jeżeli dowody są nieistotne dla sprawy, niewystarczająco precyzyjne (zbyt ogólne), nieaktualne (zostały przedstawione zbyt późno) lub błahe. Sąd nie może oddalić wniosku dowodowego na podstawie przewidywanych skutków przeprowadzenia dowodów.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

W Niderlandach ma zastosowanie zasada swobody dowodowej, zgodnie z którą dowody można zasadniczo przedstawiać w dowolnej właściwej formie, chyba że prawo stanowi inaczej. W przepisach prawa określono również otwarty katalog dowodów:

dokumenty urzędowe i wyroki;

ogłędziny rachunków, zapisów i dokumentów;

zeznania świadków;

opinie na piśmie lub ustne wyjaśnienia biegłych oraz

ogłędziny i wizyty na miejscu.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Dowody z zeznań świadków muszą być dopuszczalne przez prawo i są przedstawiane na wniosek jednej ze stron; sąd może również z urzędu nakazać jednej ze stron ich przedstawienie. Strony również mogą zeznawać jako świadkowe (zob. pkt 3 poniżej). Strony wzywają świadków, jeżeli mają być przeprowadzone dowody ze świadków.

Dowody ze świadków są przedstawiane w formie zeznań. Przeprowadza się je na posiedzeniu sądu w formie zeznań ustnych. Oświadczenie świadka jest dopuszczalne jako dowód wyłącznie w zakresie, w jakim dotyczy faktów, na temat których świadek posiada osobistą wiedzę. Strona, która wnosi o możliwość przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka, otrzyma takie pozwolenie, jeżeli fakty, które mają zostać udowodnione, są przedmiotem sporu i mogą pomóc w rozstrzygnięciu sprawy.

Na wniosek jednej ze stron lub na podstawie decyzji sądu z urzędu biegli mogą przedstawiać opinie na piśmie lub ustnie (art. 194 kodeksu postępowania cywilnego). W przypadku opinii pisemnej sąd wyznacza termin jej przedstawienia. W przypadku opinii ustnej biegły zeznaje w wyznaczonym dniu rozprawy.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Rozróżnia się dowody rozstrzygające i nierozstrzygające. W przypadku dowodów rozstrzygających sąd uznaje treść dowodów za prawdziwą lub uznaje nadaną im przez prawo moc dowodową. W odniesieniu do dowodów rozstrzygających można również wskazać dowody przeciwnie, chyba że zabrania tego prawo. Przykładem dowodów rozstrzygających są dokumenty urzędowe i wyroki wydane przez sądy karne. Sąd może natomiast swobodnie ustalać moc dowodową dowodów nierozstrzygających.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

W niektórych przypadkach za dowód uznaje się wyłącznie dokument pisemny. W niektórych okolicznościach dokument jest również niezbędny do powstania określonego prawa. Przykładem jest umowa majątkowa małżeńska lub testament. Istnienie umowy majątkowej małżeńskiej lub testamentu, które zostały sporządzone przez notariusza, dowodzi się przez przedstawienie aktu notarialnego. Dowodem może być również kodycył. Kodycył jest to odrębnie sporządzony dokument opatrzony datą i podpisem, zawierający życzenia spadkodawcy. Życzenia te mogą dotyczyć przekazania m.in. odzieży, biżuterii oraz wskazanych przedmiotów gospodarstwa domowego i książek. Kodycył nie wymaga potwierdzenia aktem notarialnym.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Zgodnie z podstawową zasadą każdy wezwany do stawienia się w sposób zgodny z prawem ma obowiązek składania zeznań. Świadek ma obowiązek stawienia się na rozprawie i złożenia w sądzie prawdziwych zeznań.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

W niektórych okolicznościach można zostać zwolnionym z obowiązku składania zeznań.

Osoby, które mają bliskie stosunki osobiste z jedną ze stron, mogą złożyć wniosek o zwolnienie z obowiązku składania zeznań. Należą do nich (byli) małżonkowie i (byli) zarejestrowani partnerzy strony, krewni i powinowaci strony oraz ich małżonkowie lub zarejestrowani partnerzy do drugiego stopnia włącznie, tj. rodzice, dzieci, dziadkowie, wnuki i rodzeństwo.

Świadek może również powołać się na prawo do odmowy złożenia zeznań w celu uniknięcia udzielenia odpowiedzi na konkretne pytanie w sposób, który naraziłby na odpowiedzialność karną tę osobę – krewnego w linii bocznej bądź powinowatego, w linii wstępnej lub zstępnej, do drugiego lub trzeciego stopnia lub (byłego) małżonka bądź (byłego) zarejestrowanego partnera tej osoby (art. 165 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego).

Można również odmówić składania zeznań z powodu sprawowanej funkcji. Na prawo to mogą powoływać się osoby, które z racji swojego zawodu, zajmowanego stanowiska lub innego statusu (np. duchowni, lekarze, adwokaci i notariusze) są związane tajemnicą zawodową.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Jeżeli świadek wezwany listem poleconym nie stawia się na rozprawę, sąd może – na wniosek zainteresowanej strony – wyznaczyć datę, w której świadek może zostać wezwany za pomocą pisma doręczonego przez pracownika sądowego doręczającego pisma sądowe. W razie ponownego niestawienia świadka sąd może nakazać doprowadzenie go do sądu przez policję. Jeżeli świadek stawia się przed sądem, ale odmówi składania zeznań, zainteresowana strona może wnieść do sądu o osadzenie tego świadka w areszcie za obrazę sądu. Strona wnioskująca będzie wówczas musiała pokryć koszty osadzenia w areszcie. Sąd zarządzi osadzenie w areszcie wyłącznie wtedy, gdy uzna, że jest to uzasadnione w celu ustalenia prawdy.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Co do zasady na każdej osobie spoczywa obowiązek składania zeznań, z wyjątkiem osób, które mogą powoływać się na prawo do odmowy składania zeznań (zob. pkt 2.9).

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Świadców przesłuchuje sąd. Strony i ich prawnicy również mogą zadawać świadkom pytania. Sąd może z urzędu lub na wniosek jednej ze stron nakazać konfrontację świadków z innymi świadkami i ze stronami. Po wysłuchaniu zeznań świadka sąd może zadawać stronom pytania, a strony mogą zadawać sobie pytania nawzajem.

Niderlandzkie prawo w zakresie dowodów nie zawiera przepisów szczególnych dotyczących wideokonferencji. Prawo niderlandzkie nie wyklucza tej możliwości i nie ma praktycznych przeszkód w przeprowadzaniu wideokonferencji. Decyzję w tej kwestii podejmuje sąd.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Dowody niezgodne z prawem można podzielić na dowody uzyskane w sposób niezgodny z prawem i dowody wykorzystane w sposób niezgodny z prawem. Jeżeli dowody uzyskano w sposób niezgodny z prawem, nie oznacza to, że ich wykorzystanie jest zawsze niezgodne z prawem. Sąd zawsze dysponuje swobodą uznania w kwestii ustalenia niezgodności dowodów z prawem.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Strony mogą zostać przesłuchane w charakterze stron postępowania, ale ich zeznania nie będą traktowane jako dowód przemawiający na korzyść strony zeznającej jako świadek, chyba że służą uzupełnieniu innych niepełnych dowodów (art. 164 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego).

Ostatnia aktualizacja: 16/11/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

W związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej państwa członkowskie aktualizują obecnie niektóre strony portalu zawierające treści krajowe. Jeżeli dana strona zawiera treści, które nie zostały jeszcze dostosowane w związku z wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa, jest to niezamierzone i zostanie wkrótce skorygowane.